

«контрацептивное поведение» [3].

А.Г. Вишневский анализировал репродуктивное поведение с точки зрения смены демографических революций, при этом репродуктивное поведение у него сводится к внутрисемейному регулированию рождаемости. Стоит отметить, что А.Г. Вишневский разделял понятия репродуктивное поведение и прокреационное поведение. Под первым автор понимает воспроизводство в целом, это поведение, имеющее непосредственное отношение к зачатию и вынашиванию плода [2, с. 97].

Прокреационное поведение тесно связано с половым поведением, его основными характеристиками являются распространенность искусственных абортов и контрацепции.

Согласно С.Ю. Девятым [4], сексуальное поведение – способ взаимодействия индивидов, ориентированный на удовлетворение половых потребностей. Сексуальное поведение лежит в плоскости общественной, личной и семейной жизни и выполняет три функции: репродуктивную, гедоническую (получение наслаждения) и коммуникативную.

Как видим, все вышеприведенные термины, помимо воспроизводства населения, раскрывают и другие стороны человеческого поведения, не имеющие к воспроизводству населения прямого отношения.

Так демографическое поведение включает поведение, обусловленное желанием сменить место жительства, репродуктивное – уклонение от рождения детей, воздержание от зачатия, сексуальное – получение удовольствия, самовыражение или коммуникацию.

Кроме того, термин демографическое поведение используется преимущественно в демографии, социологии или политике, репродуктивное, помимо социологии, в социальной психологии, педагогике и социальной медицине, сексуальное поведение, опять же, в социологии, социальной психологии, социальной медицине, педагогике и медицине. Причем последние два понятия, в зависимости от контекста, могут иметь сильную психологическую составляющую.

Заключение. Сказанное позволяет говорить о том, что понятия демографическое, репродуктивное и сексуальное поведение в целом не раскрывают всей полноты процесса воспроизводства населения, поскольку не включают в себя аспекты социализации, центрированные на передаче семейного образа жизни.

Литература. 1. Борисов В.А. *Перспективы рождаемости*. М.: Статистика, 1976. – 248 с. 2. Вишневский А. Г. *Избранные демографические труды*. Т. I. *Демографическая теория и демографическая история* / А.Г. Вишневский. М.: Наука, 2005. – 368 с. 3. Голод С.И. *XX век и тенденции сексуальных отношений в России*. СПб.: Алетейя, 1996. – 190 с. 4. Девятым, С. Ю. *Половая социализация молодежи в условиях социокультурной трансформации семьи : монография* / С. Ю. Девятым. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2019. – 187 с.

УДК811.161.3:611

ШУЛЬГАТ М.А., СЯРВЕТНИК Л.А., студенты

Навуковы кіраўнік - **ПІВАВАР К.С.,** канд. філал. навук, дацэнт

УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія ветэрынарынай медыцыны», г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

ВЫВУЧЭННЕ ПАХОДЖАННЯ БЕЛАРУСКАЙ АНАТАМІЧНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ ЯК СПАСАБ ЗАСВАЕННЯ НОВЫХ СЛОЎ

Уводзіны. Традыцыйна лінгвісты падзяляюць усю лексіку беларускай мовы на спрадвечна беларускую і запазычаную. Першая група ў сваю чаргу падзяляецца на агульнаіндаеўрапейскую, праславянскую, агульнаўсходнеславянскую, уласнабеларускую. Вывучэнне паходжання анатамічнай тэрміналогіі беларускай мовы можа спрыяць лепшаму запамінанню тэрмінаў.

Матэрыялы і метады даследаванняў. Мэта нашага даследавання – на аснове

лацінска-рускага-беларускага слоўніка [1] і Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы [2] выдзеліць групы анатамічнай тэрміналогіі паводле паходжання. Метады даследавання: параўнальны, суцэльнай выбаркі.

Вынікі даследавання. Найбольш старажытны пласт беларускай лексікі ўтвараюць агульнаіндаеўрапейскія словы (узніклі да 3-2 тыс. да н.э.), да гэтай групы адносяцца назвы органаў частак цела чалавека, жывёлы: *брыво, века, грудзі, грыва, зуб, калена, нага, нос*. Каб упэўніцца ў тым, што гэтыя словы маюць тоеснае паходжанне ў індаеўрапейскіх мовах, можна параўнаць іх гучанне ў сучасных замежных мовах, якія вывучаюцца студэнтамі, напрыклад, *нос* – англ. *nose*; бел. *брыво*, рус. *бровь*, англ. *brow* і г.д. Анатамічныя назвы праславянскага паходжання прадстаўлены наступнымі словамі: *барада, галава, горб, жыла, локаць, палец, плячо, рука, сэрца, шыя*. Вучоныя адносяць узнікненне праславянскай лексікі к перыяду да VI ст. н.э., калі славянская моўная супольнасць была адносна цэласнай і не раздзялілася на тры галіны – усходнюю, заходнюю, паўднёвую, г. зн. словы гэтага перыяду захаваліся ў сучасных славянскіх мовах і зразумелыя сучасным рускім, беларусам, палякам, чэхам, балгарам, сербам, славенцам і інш. Напрыклад, бел., рус. *рука*, польск. *reka*, балг. *ръка*, серб. *рука*.

Уласнабеларускімі называюцца словы, якія ўзніклі ў працэсе фарміравання і развіцця беларускай мовы на яе ўласнай лексічнай аснове (пачалі фарміравацца прыкладна з XIV ст.). Уласнабеларуская анатамічная тэрміналогія раней не вывучалася лінгвістамі. Гэта словы, якія існуюць толькі ў беларускай мове, у рускай і ўкраінскай ёсць іншыя адпаведнікі. Намі зроблена выбарка пэўных анатамічных тэрмінаў, якія адрозніваюцца ў рускай і беларускай мовах. Далей мы параўналі гучанне гэтых лексем з украінскімі, каб аднесці тэрміны або да агульнаўсходнеславянскай лексікі (калі гучанне і напісанне будуць падобныя ў абедзвюх мовах), або да ўласнабеларускай (калі гучанне і напісанне будзе розным). Такім чынам, атрымаліся наступныя параўнальныя рады, дзе, напрыклад, украінскія і беларускія лексемы амаль супалі: рус. *затылок* – бел. *патыліца* – укр. *потилиця*; рус. *висок* – бел. *скронь* – укр. *скроня*; рус. *глаз* – бел. *вока* – укр. *око*; рус. *бедро* – бел. *сцягно* – укр. *стегно*; рус. *икра* – бел. *лытка*, – укр. *литка*; рус. *изгиб* – бел. *выгін*, – укр. *вигин*; рус. *влагалище* – бел. *похва* – укр. *піхва*; рус. *клюв* – бел. *дзюба* – укр. *дзьоб*; рус. *железа* – бел. *залоза*, – укр. *заліза*; рус. *пищевод* – бел. *стрававод* – укр. *стравохід*, рус. *почка* – бел. *нырка* – укр. *нирка*.

У наступных радах анатамічная лексіка па паходжанні з'яўляецца ўласнабеларускай: рус. *копчик* – бел. *хвасцец* – укр. *куприк*; рус. *бугорок* – *грудок* – укр. *горбок*; рус. *челюсть* – бел. *сквіца* – укр. *щелепа*; рус. *мышца* – бел. *цягліца* – укр. *м'яз*; рус. *лицо* – бел. *твар*, – укр. *обличчя*; рус. *таз* – бел. *лагво* – укр. *таз*; рус. *радужка* – бел. *вясёлка* – укр. *райдужка*; рус. *улитковый* – бел. *слімаковы* – укр. *равлик*; рус. *член* – бел. *чэляс* – укр. *член*; рус. *подмышка* – бел. *падпахі* – укр. *пахви*; рус. *столб* – бел. *слуп* – укр. *стовп*. На нашу думку, гэты пласт анатамічнай лексікі мэтазгодна падаваць на занятках асобна, што будзе спрыяць запамінанню новай лексікі.

Запазычаная лексіка у сферы анатоміі прадстаўлена пераважна запазычаннямі з лацінскай і грэчаскай моў, якія з Сярэднявечча былі мовамі навукі і медыцыны ў Еўропе. Адзначым наступныя запазычання: *аорта, артэрыя, сфінктар, фасцыя* і г. д.

Заклучэнне. Такім чынам, пры засваенні тэмы «Лексіка беларускай літаратурнай мовы» пры вывучэнні дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» неабходна падаць звесткі пра паходжанне назваў органаў цела чалавека і жывёлы, іх частак, прывесці прыклады розных груп па паходжанні, што будзе спрыяць засваенню беларускай анатамічнай тэрміналогіі будучымі ветэрынарнымі спецыялістамі.

Літаратура. 1. *Анатомия : словарь / С.П. Ярошевич [и др.]*. – Мінск: БГМУ, 2016. – 248 с. 2. *Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Т. 1. А – Бячэйка / В.У. Мартынаў [і інш.]; рэд. В.У. Мартынаў*. – Мінск : Навука і тэхніка, 1978. – 440 с.